

ZELENÁ KRV

Časopis Strednej odbornej školy lesníckej v Tvrdošíne

VIANOČNÝ ŠPECIÁL

Advent na našej škole

Tajomný obyvateľ a sanitár hôr

Vianoce milovníka prírody

Ľudové zvyky

Tradičné recepty

SLOVKO NA ÚVOD

Milí čitatelia,

začalo sa obdobie Adventu a my Vám prinášame vianočný špeciál nášho časopisu Zelená krv. Obdobie adventu prináša so sebou čarovnú atmosféru prípravy na vianočné sviatky, ktoré symbolizujú lásku, rodinu, súdržnosť, súcit i empatiu.

Obdobie od Kataríny, kedy boli posledné zábavy, až po Štedrý deň sprevádzajú rôzne zvyky a tradície. V tomto čísle sa poďme spolu naladiť na vianočnú atmosféru, staňme sa znovu tými malými deťmi, ktoré s rozžiarenými očami nasávajú čarovné obdobie, nádhernú blyštiacu sa výzdobu, voňavú jedličku a s pribúdajúcim svetlom na adventnom venci s búšiacim srdcom očakávajú príchod Ježiška.



OD MARTINA DO TROCH KRÁĽOV

ZIMNÉ OBDOBIE V MINULOSTI BOLO NAPLNENÉ RÔZNYMI ZVYKMI A OBRADMI, KTORÉ BOLI VENOVANÉ ADVENTU, PREDVIANOČNÉMU OBDOBIU, ZAČIATKU NOVÉHO CIRKEVNÉHO ROKA, ALE AJ „STRIDŽÍM DŇOM“.

VIANOČNÉ SVIATKY BOLI VENOVANÉ POHANSKÝM OSLAVÁM ZIMNÉHO SLNOVRATU A KREŠŤANSKÝM SVIATKOM NARODENIA JEŽIŠA KRISTA. KONIEC ROKA CHARAKTERIZOVALA OSLOVA SILVESTRA A NÁSLEDNE VÍTANIE NOVÉHO ROKA.

Príchod zimy

Zima prichádzala na Slovensku rôzne – podľa oblastí. V severnejších oblastiach to bolo okolo Martina, kedy „Martin prichádzal na bielom koni.“ V južnejších oblastiach to bolo s Kataríninou húskou na ľade.



Sv. Martin sa delí o svoj plášť so žobrákom (internet)

Pranostika Martin prichádza na bielom koni sa spája s reálnou postavou sv. Martina, syna tribúna rímskej armády, ktorý sa narodil okolo roku 316 v Sabárii (dnešnej Szombhately). Ako 15-ročný vstúpil do armády. Okolo roku 334 ho prideliť k posádke v Amiens v Galii (Francúzsko). Raz stretol nahého žobráka, ktorému daroval polovicu svojho dôstojníckeho plášťa. Potom sa mu prisnil sen, v ktorom videl Krista zahaleného do časti svojho plášťa. Po prebudení bol jeho plášť celý. Martin sa dal pokrstiť, vystúpil z armády a v blízkosti mesta Poitiers, v Ligugé založil kláštor. Roku 371 sa stal biskupom v Tours. Napriek tomu veľmi skromný, vzor chudoby, putoval po vidieku a hlásal Božie slovo. Po jeho smrti mu nad hrobom v Tours postavili veľkú baziliku. Bol vyhlásený za prvého svätého, ktorý nebol mučeníkom. Svätý Martin sa stal patrónom vojakov, jazdcov a remeselníkov, ktorých činnosť mala niečo spoločné s koňmi, patrónom súkenníkov a žobrákov.

V deň sv. Martina sa vraj mlynári bili o to, kto dá Martinovi aké množstvo múky, podľa toho mal padať sneh. Možno preto sa ľuďom spájali vločky snehu s Martinom. Pastieri zohnali dobytok z hólí,

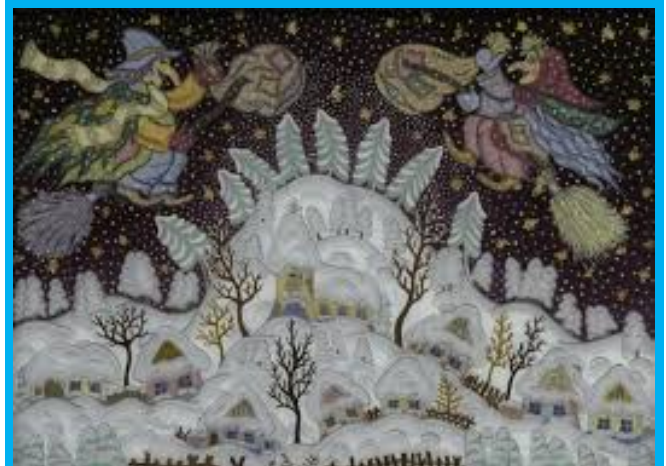
chodili po dedine so zelenými vetvičkami a domácim želali šťastie, zdravie a rozmnoženie statku. V najbližšiu nedeľu po dni sv. Martina v domoch rozvoniavala pečená husacina.

Ak na Martina nepadal sneh, určite platilo, že na sv. Martina, kúri sa už z komína. Ak pršalo, ľudia s obavami hovorili: Keď na Martina prší a mrzne, škodí to ozimínám a spôsobuje drahotu.

Oddávna bol koniec jesene a začiatok zimy, kedy ubúdalo svetla a predlžovali sa noci, považovaný za čas, v ktorom nadobúda prevahu zlo nad dobrom. V ľuďoch toto obdobie vzbudzovalo obavy a strach. Pomocou rôznych ochranných prostriedkov, za aké považovali určité predmety, rastliny, magické znaky a symbolické úkony často realizované v maskách chceli odohnať zlé sily.

Zimný slnovrat, ktorý symbolizoval znovuzrodenie slnka, bol v minulosti oslavovaný rôznymi hlučnými zábavami, tancami a hrami.

Stridžie dni



Lietajúce strigy nad dedinou (internet)

Zvyky zimného obdobia začínali na Katarínu (25.11.), viazali sa na deň Ondreja (30.11.), Barbory (4.12.), Mikuláša (6.12.), Lucie (13.12.) a Tomáša (21.12.). V týchto dňoch sa očakávala aktivita nepriaznivých síl, časom sa táto predstava

zredukovala na povery o škodlivosti stríg, preto sa spomenuté dni označovali ako stridžie.

Katarína (25.11) je prvým zo série stridžích dní. Podľa legendy bola sv. Katarína bohatá, vzdelaná a odvážna mladá žena, ktorej prekážalo prenasledovanie kresťanov. Žila v egyptskej Alexandrii, ktorá bola pod rímskou nadvládou. Otvorene rozprávala o nespravodlivom postoji cisára Maxentia. Ten zvolal 50 učencov, aby Katarínu navrátili k pohanskej viere. Predkladala im také argumenty, že učenci prijali kresťanstvo. Cisár jej dal ponuku na sobáš, ale ona ho odmietla, pretože bola Kristovou nevestou. Dal ju uväzniť, mučiť na kolese a sŕať mečom asi roku 311 až 313. Jej ostatky odniesli na horu Sinaj, kde dodnes stojí Kláštor sv. Kataríny. Katarína sa stala patrónkou univerzít, učencov, vedcov, študentov, kníhtlačiarov, kazateľov, knihovníkov, baníkov, minciarov, mladých dievčat a tých, ktorí používajú koleso: kolári, mlynári, hrnčiari, priadky.



Podobizeň sv. Kataríny (internet)

Na deň sv. Kataríny platilo veľa zákazov a príkazov. V tento deň jedli na strednom Slovensku cesnak a robili nim aj kríže na dverách, aby boli uchránení pred strigami. Ženy nesmeli v ten deň priasť, šiť, či vyšívať, lebo by sa im v lete „zberali“ prstaj. Radšej nachystali všetko potrebné na pečenie oblátok. S Katarínou súvisela povera, že v dome, v ktorom je prvým návštevníkom v tento deň žena, sa bude celý rok rozbiť riad. Na návštevy nemohli chodiť ani dievčatá, lebo by im doma sliepky prestali niesť vajíčka. Radšej išli do záhrady, odrezali prútiky z ovocných stromov, doma ich vložili do vody a čakali, či do Štedrého dňa vykvitnú. Ak áno, mali sa do roka vydať.

Na Orave ako svojská forma zosmiešňovania predstáv o výčinoch bosoriek sa zaužívala obyčaj, že mládenci cez katarínsku noc z domov, kde boli

dievčatá, poprenášali náradie. Úlohou dievčat bolo deň pred Katarínou ich čo najlepšie schovať.

Dávnou tradíciou mali katarínske zábavy. Kto mal rád hudbu a tanec, nezabudol využiť túto príležitosť, pretože 4 týždne pred Vianocami začínal Advent, počas ktorého boli na základe cirkevnej synody v Cáchach roku 922 prísne zakázané akékoľvek zábavy.

S Katarínou sa viažu rôzne pranostiky: Keď na Katarínu stojí hus na ľade, na Vianoce bude stáť na blate alebo na svätú Katarínu, schovajme sa pod perinu.

Ďalší zo stridžích dní, deň Ondreja pripadá na 30.11. Sv. Ondrej bol podľa Biblie rybárom a stúpencom Jána Krstiteľa, ktorý uveril Jánovi, že Ježiš je Mesiáš a stal sa Kristovým učeníkom. Spreádzal ho počas života a bol svedkom mnohých zázrakov. Po Ježišovej smrti bol pravdepodobne misionárom a popravili ho priviazaním na šikmý, tzv. svätoondrejský kríž. Bol patrónom rybárov, predavačov rýb, mäsiarov, povrazníkov, slobodných dievčat i neviest.



Podobizeň sv. Ondreja (internet)

Oravskí mládenci sa na Ondreja prezliekli za „ďadov“ žobrákov, začiernili si tvár sadzami a chodili po domoch, kde sa snažili začierniť dievčatá.

Svätoondrejskú noc najviac očakávali slobodné dievčatá, pretože tento deň bol bohatý na veštbý o vydaji. K bežným čarom patrilo varenie halušiek s lístočkami s chlapčenskými menami. Prvý kúsok, ktorý vyplával navrch muselo dievča rukou vybrať a na lístku si prečítalo meno budúceho muža.

V tento deň dievčatá triasli plotom, pričom odriekali napr. v Tvrdošíne: Kývam plotom, nikto nevie o tom, len sám pánboh z neba, že mi muža

treba. Z ktorej strany zabrechal pes, odtiaľ mal prísť ženích.



Liatie olova cez kľúčovú dierku. (internet)

V tento deň platili rôzne úkony a zákazy pre dospelých. Ženy nemali chodiť na návštevy, lebo by to prinieslo nešťastie, nesmeli šiť, vyšívať ani priať. Muži nesmeli rezať sečku, lebo by sa im v nasledujúcom roku prihodilo niečo zlé. Z domu, kde mali Ondreja, nikomu nič nepožičali. Počas dňa si všetci všimali počasie. Ak bol na Ondreja mráz, kravy mali po celý nasledujúci rok dobre dojsť. Keď na svätého Ondreja sneží, sneh si Dlho poleží. Keď je na Ondreja pekne, všetky sviatky budú pekné.



Podobizeň sv. Barbory (internet)

Deň sv. Barbory pripadal na 4.12. Podľa legendy žila Barbora v meste máloázijskej Bitýnie, v Nikomédii. Keď sa stala kresťankou, dal ju jej otec, bohatý pohanský kupec, zavrieť do veže pri dome, odkiaľ ušla. Útočisko našla v skale, ktorá sa pred ňou otvorila, preto je sv. Barbora patrónkou baníkov. Zradou sa dostala do rúk súdu, ako kresťanku ju odsúdili na smrť. A vraj, keď jej otec mečom sťal hlavu, z neba udel blesk a otca zabil, preto sa sv. Barbora stala patrónkou delostrelcov. Poprava mala byť okolo roku 290 alebo 306. V stredoveku bola spolu so sv. Katarínou jednou z najpopulárnejších svätíc. Uctievali ju ako

sprostredkovateľku šťastnej hodiny smrti. Stala sa patrónkou architektov, ochrankyňou veží a pomocníčkou v núdzi.

Tento deň tiež patrí k stridži, čo znamenalo, že ranné návštevy žien boli nežiaduce. Ženy v tento deň nepriadli, nešili ani nevyšívali, vraj aby sa dobytok neklal, nepichal rohami.



Barborky (internet)

Mládenci, ale aj menší chlapani chodili v tento deň po domoch oceľovať s kúskom železa alebo tvrdého kameňa, ktorý predstavoval pevné zdravie. Domácim zavinšovali a tí im dali naturálie a peniaze.

V niektorých obciach chodili po domoch barborky zahalené do bieleho vymetali po domoch pavučiny v kútoch. V niektorých obciach bolo zvykom, že chodili po domoch so zvončekmi, zatancovali a za to dostali odmenu.



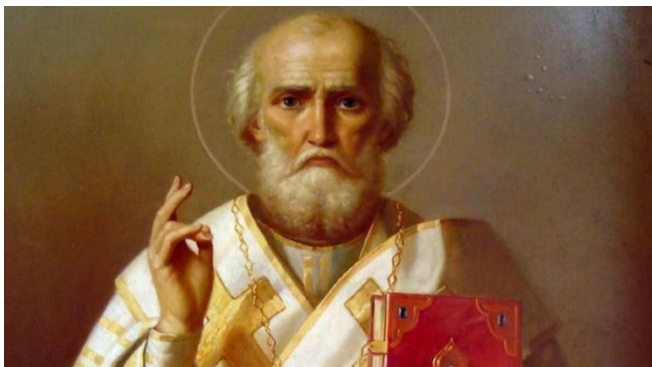
Rozkvitnutá čerešňová vetvička (internet)

Vydajachtivé dievčatá i mladé vdovy si v tento deň doniesli vetvičku čerešne, ktorú namočili do vody. Vetvičku si doniesli aj vydaté ženy. Ak do Štedrého dňa vykvitla, mali sa dievky a vdovice vydať a ženy mali mať nasledujúci rok pevné zdravie.

Na deň sv. Barbory platilo, že aké je počasie na Barboru, také býva až do Vianoc, Svätá Barbora

vyháňa drevo zo dvora, po svätej Baruši daj pozor na uši.

Deň sv. Mikuláša (6.12) sa spája s reálnou postavou biskupa Mikuláša. Narodil sa si roku 270 na južnom pobreží Malej Ázie, pravdepodobne v Patare. Vďaka jeho obetavosti a добрôte bol veľmi obľúbený medzi ľuďmi. Jeho dobrá povest' ešte vzrástla, keď sa stal biskupom v Myre (dnešná Dembra v južnej časti Turecka). Počas života vykonal mnoho dobročinných skutkov – troma vrecúškami so zlatom zachránil 3 schudobnené dievčatá, ktoré ich otec určil za neviestky, z búrky pri tureckom pobreží zachránil 3 námorníkov, pred smrťou zachránil 3 neprávom odsúdených, k životu vzkriesil 3 mladíkov. Keď biskup Mikuláš zomrel, pochovali ho v kostole v Myre, kde boli jeho pozostatky až do roku 1087. Vtedy mesto obsadili moslimovia, preto ostatky biskupa preniesli do talianskeho prístavu Bari. Gréci prisťahovalci postavili v tomto meste kostol a zasvätili ho sv. Mikulášovi. Sv. Mikuláš sa stal patrónom rybárov, lodníkov, pltníkov, zlatníkov, dospelých dievčat, neviest, škôl, žiakov, lekárnikov, voňavkárov. Tých posledných pravdepodobne preto, lebo z jeho hrobky vraj vytekala voňavá živica myrha.



Podobizeň sv. Mikuláša (internet)

V 9. storočí určila cirkev sviatok na 6.12., pretože začiatkom stredoveku v tomto období prebiehali zvyky pohanského predslnovratového obdobia spojené so sprievodmi v maskách a výmenou darov. Z náboženského hľadiska išlo o nevhodné obyčaje, ktoré mala nahradiť nová náboženská tradícia s ústrednou postavou sv. Mikuláša.

Pôvodne sa darčeky na Mikuláša rozdávali v školách, pretože sv. Mikuláš bol patrónom škôl. Študenti dostali topánky, školské pomôcky a zopár mincí. Časom sa medzi darčkami objavilo sladké pečivo, nohavice, opasky, jabĺčka, orechy. V 17. a 18. storočí mali darčeky výchovný

charakter, keď preoblečený Mikuláš deti vyskúšal, pochválil, ale aj vyhrešil. Začiatkom 20. storočia zabezpečili v bohatých rodinách návštevu Mikuláša, čerta a anjela.



Na ceste obdariť dobré deti (internet)

V deň sv. Mikuláša ženy nesmeli ísť na návštevu, ísť, priať a párať perie. Vydajachtivé dievčatá mohli opäť vykonávať svoje ľubostné čary. Chlapi nemali ísť do hory, aby ich nepostihlo nešťastie.

S mikulášskym dňom sa viažu pranostiky ako napr.: Keď na svätého Mikuláša sneží, bude požehnaný rok alebo keď je na svätého Mikuláša pečasie peknuo, v januári pole je bieluo.

Od Lucie do Vianoc, každá noc má svoju moc

Deň Lucie (13.12.) bol pred zavedením gregoriánskeho kalendára v roku 1582 považovaný za najkratší deň v roku. Vrcholil úbytok denného svetla a strach ľudí bol veľký, viazali sa k tomuto dňu magicko-ochranné rituály. Tento deň bol zo stridzích dní najvýznamnejší, v niektorých oblastiach bol nazývaný aj krížový.

Svätá Lucia sa narodila koncom 3. storočia v Syrakúzach na Sicílii, v rodine bohatých kresťanských rodičov. Lucia si z mučeníkov vybrala za vzor Agátu a tajne zložila sľub, že život zasväť Spasiteľovi. Keď ju po otcovej smrti matka chcela vydať, Lucia odmietla ženícha a podľa legendy mu poslala na miske svoje vylúpnuté oči. Panna Mária ju za to odmenila ešte krajšími očami. Keď sa jej chorá matka pri hrobe Agáty uzdravila, Lucia jej prezradila svoj sľub. Matka predala jej výbavu a spolu s dcérou podporovali chudobných. Ohrdnutý ženích Luciu obvinil z márnenia majetku a z kresťanstva. Luciu uväznili a keď odmietla vzdať sa kresťanstva, 13.6. 304 jej kat prebodol hrdlo. Od 5. storočia cirkev uctieva Luciu ako sväticu.

Na Slovensku sa medzi ľuďom tradovalo, že Lucia bola najväčšia zo všetkých bosoriek. V predvečer Lucie obchádzali obecní pastieri, mládenci a muži dediny i jednotlivé domy, trúbili na pastierskych trúbach a rohoch, zvonili na zvoncoch, pískali na píšťalách, práskali korbáčmi. Veľký hluk, ktorý mal vyhnať strigy, zakončili na krížnych cestách, kde sa strigy stretávali.

V tento deň sa minulo veľa cesnaku, konzumovali ho malí aj veľkí, dokonca aj dobytok. Ľudia si robili cesnakom kríž na čele, brade, zápästí i sluchách. Cesnakom, trojkráľovou kriedou a posvätenou soľou robili krížik na vstupných dverách do domu, do maštale, na oknách. Po domoch chodili bielo odeté dievčiny a husacím krídlom, ktoré mali v ruke, vymietli kúty, pece a sporáky, kúty poznačili cesnakovým krížikom.

V predvečer a v deň sv. Lucie platili mnohé zákazy. Starí, chorí ľudia a ženy nesmeli chodiť po návštevách, ženy mali zakázané vyšívať a mimoriadny dôležitý bol zákaz pradenia. Napradené muselo byť do Lucie, lebo Lucka, kým priklucká, musí byť hotové pradivo. V opačnom prípade sa strigy nahnevajú, zoberú priadke vreteno a bude ju rok bolieť hlava, nebude sa rodiť pradivo, statok okrivie, na paši by ho ohrozoval vlk atď. Z domu sa v ten deň nesmeli nič vyniesť, ani trochu mlieka, lebo v ten deň potrebovala mlieko len striga. Dievčatá pred východom slnka chodili zaklíňať vodu, aby za nimi chodili všetci mládenci z dediny.



Vyobrazenie sv. Lucie (internet)

Keďže od Lucie do Vianoc, každá noc má svoju moc, tak sa každý deň zapisovalo počasie, lebo aké sú od Lucie dni, také budú mesiace.

Na Luciu mládenci začali robiť lucijný stolček. Každý deň do Vianoc bolo treba na ňom niečo urobiť. Mal byť celý z dreva (odporúčalo sa smrekové), bez jediného klinca či železnej svorky. Ten čo ho vyrobil a sadol si naň na polnočnej, mal vidieť všetky strigy z dediny. Tie videl aj kňaz, ale ten to nesmel prezradiť. Muž so stolčekom musel utekať domov, aby ho strigy nechytli, lebo by im musel sľúbiť, že ich neprezradí, ale mohol dopadnúť aj horšie. Aby ich zdržal, mal sypať za sebou mak. Rovnakú úlohu mali aj iné predmety. Kto prišiel na polnočnú s bičom pleteným od Lucie do Vianoc, videl strigy rovnako, akoby sedel na stolčeku.

Koncom 19. a začiatkom 20. storočia sa deň po Lucii začali v mestách predávať vianočné stromčeky. Bohatí mešťania si s celou rodinou urobili výlet do horárne. Hlava rodiny s horárom vybrala najkrajší stromček tak, aby deti nevideli. Pani horárka všetkých ponúkla obedom.

Deň sv. Tomáša (21.12.), dnes Bohdan, bol najkratším dňom v roku a ústredným dňom zimného slnovratu. Jeho svätenie cirkev presunula na Štedrý deň – 24.12., ktorý sa stal vigíliou pred sviatkom narodenia Ježiša Krista.



Tomáš vkladá prsty do Ježišovej rany (internet)

Svätý Tomáš nazývaný Didymus bol jedným z dvanástich učeníkov Ježiša Krista. Je známy z tej časti Evanjelia, kde pochybuje o zmŕtvychvstaní Ježiša a keďže nebol pri tom, keď Ježiš prichádza medzi učeníkov, pochybuje a odmieta uveriť. Ježiš mu odpustil, ale povedal: “Blahoslavení tí, čo nevideli a uverili.”

Deň sv. Tomáša sa považoval za sviatok lesov a platilo Toma, sed' doma. Lesy si mali oddýchnuť a ich majestátny pokoj nemal rušiť zvuk píl a sekier. Preto mali muži, ak nechceli utrpieť úraz

alebo mať nehodu s koňmi, ostat' doma. Muži pracujúci v horách dostávali vyúčtovanie, za ktoré potom išli so ženami na jarmok na posledné nákupy pred Vianocami.

V tento deň ženy s dcérami upratovali, bielili izby, aby boli zdravé a vyhli sa škode. Z domu sa nsmelo nič požičať, lebo by ubúdala majetok. Ženy nsmeli ísť na návštevu. Po domoch chodili vinšujúci pastieri i mládenci. Nsmeli mať kožušky, lebo by domácim uhynul dobytok a mali ísť zdola nahor, aby sa majetok rozrastal.

Pastieri alebo chlapci roznášali na Tomáša vianočné stromčeky. Na Kysuciach ich volali polazníčky, na Orave zas podlaz.

Vianoce

Štedrý deň (24.12) ako medzník medzi ubúdajúcim a pribúdajúcim slnečným svetlom predchádza najväčšiemu kresťanskému sviatku, ktorým je deň Narodenia Ježiša Krista. Čo robili ľudia v tento deň, malo sa diať celý nasledujúci rok. Preto gazda i gazdiná vykonávali úkony, ktoré mali zabezpečiť zdravie, šťastie, prosperitu gazdovstva, hojnosť úrody.



Vianoce v minulosti (internet)

Do studne hádzali orech, jablko, oblatku, kúsok chleba či cesnak, aby si zabezpečili zdravú vodu na ďalší rok. Muži zavčas rána doniesli čerstvú vodu. Keď domáci dali do nej orech, jablko alebo peniaze, všetci sa v nej umyli, aby boli zdraví a bohatí.

Taktiež platili rôzne zákazy a príkazy. Žena nemohla ísť prvá na návštevu, nič sa nepožičiavalo, požičané bolo treba vrátiť. V roľníckych príbytkoch sa po podlahe i pod stôl roztrúsil snop slamy, ktorý pripomínal zrod nového života v prírode, budúročnú úrodu i skromnosť maštal'ky, kde sa narodil Ježiško.

So vznikom vianočného stromčeka sa spája viacero legiend. Nám je najznámejší príbeh o jeho vzniku v nemeckom protestantskom prostredí. Spomína nemeckého biskupa a reformátora cirkvi Martina Luthera, ktorý v roku 1535 doniesol svojej rodine ihličnatý stromček a aby lepšie vystihol atmosféru noci, zapálil na ňom sviečky. Postupne sa rozšírila táto tradícia v bohatých domoch, ale aj v roľníckych. Na vidieku sa vybral do lesa po vianočný stromček gazda, ktorý ho potom zavesil na hradu nad stolom. V katolíckych domoch boli pod stromčekom umiestnené malé drevené betlehemy.



Koledníci (internet)

Za betlehem vďačíme sv. Františkovi z Assisi, zakladateľovi františkánskej rehole. V 20. rokoch 13. storočia urobil pre obci Greccio v Taliansku jednoduché jasličky so živými zvieratami pri ktorých spolu s chudobnými slúžil sv. omšu.

Na Štedrý deň ženy v domácnosti chystali štedrú večeru. Jednotlivé oblasti Slovenska mali svoje typické jedlá, či už kyslé polievky, šošovicová kaša, kapustnica a pod. Pôstnym vianočným jedlom bola ryba ako symbol kresťanov. Vo všeobecnosti platilo, že na Štedrý deň sa jedlo mäso beznohé, na Božie narodenie dvojnohé a na deň sv. Štefana mäso štvornohé. V katolíckych rodinách sa na Štedrý deň postilo.



Zdobenie vianočného stromčeka (internet)

Popoludní končili prípravy na večeru a gazdiné s dcérami pripravili štedrovečerný stôl. Okolo stola sa zišli členovia rodiny umytí, učesaní, vo sviatočných šatách. Za vrch stola si tradične sadol otec. Gazdiné nesmeli vstávať od stola, preto na stôl položili všetky jedlá. Po zapálení sviečky sa zo smeru plameňa a dymu určovalo zdravie a choroba členov rodiny, úmrtie, úroda. Všetci stolujúci si vyložili nohy na reťaz, ktorou boli omotané nohy stola, aby boli zdraví a rodina súdržná. Laktami sa nemali opierať o stôl, aby neboli leniví a aby ich neboleli ruky. Otec predniesol prípitok, zavinšoval sviatky a rodina večerala jedlá v určitej postupnosti. Zo štedrej večere sa nesmeli nič vyhodit'. V roľníckych domácnostiach odložili z každého jedla zvieratám a omrviny zo stola pozbierali a odložili ich na liečenie alebo okiadzanie. Po večeri spievali vianočné piesne a očakávali koledníkov a išli zavinšovať príbuzným zdravie a šťastie. V katolíckych domácnostiach potom išli na polnočnú omšu.



Prestretý štedrovečerný stôl (internet)

K Štedrému dňu sa viazali viaceré pranostiky: Na Vianoce blato, na Veľkú noc sneh; Keď je na Štedrý deň mnoho hviezd, bude mnoho zemiakov;; Aký je čas na Adama a Evy, také budú nasledujúce dni.

Božie narodenie pripadá na Prvý sviatok vianočný. Keďže presný dátum narodenia Ježiša Krista nie je známy, cirkev ho stanovila na 25. decembra. Tento sviatok je pokojný, určený najbližšej rodine. Ľudia ostávali doma, nenavštevovali príbuzných ani susedov. Iba mládenci a muži išli zavčasu ráno po vodu a potom chodili vinšovať. Do nádoby s vodou namočili vetvičku čečiny a pokropili ňou členov rodiny i dobytok. Hodili do nej jabĺčko, aby boli

všetci zdraví a peniažtek, aby boli bohatí a mali všetkého hojnosť.



Narodenie spasiteľa v Betleheme (internet)

Druhý sviatok vianočný (26.12.) je zasvätený sv. Štefanovi, diakonovi, vernému kresťanovi. Vo svojej reči pred židovskou veľradou vyčítal zákonníkom, že prenasledovali prorokov a že ich vinou zomrel aj Ježiš Kristus. Toto obvinenie zákonníkov nahnevalo a odsúdili Štefana na smrť ukameňovaním. Štefan zomrel za kresťanskú vieru okolo rokov 24 až 35. Stal sa patrónom stavbárov a diakonov.



Polnočná svätá omša (internet)

V tento deň mládenci zarána brodili kone, starí a chorí si v studenej vode umývali ruky a tvár a dievčatá, ktoré chceli byť celý rok rezké a svieže pri práci, ale najmä pri tanci s mláďencami si umyli v studenej vode aj nohy. Všetci sa tešili na veselo strávený deň, plný návštev, rodinných stretnutí, ale aj tanečných zábav. Na Štefana platili viaceré pranostiky: Keď svätý Štefan blato vyfúka, pekná jar sa ponúka; Pekná chvíľa na Štefana kráľa sľubuje radostné obaračky.

Starý rok odchádza

Večera bola na Silvestra takmer rovnaká ako na Štedrý deň, len s tým rozdielom, že sa mohli konzumovať aj mäsité jedlá. Atmosféru silvestrovských osláv dotvárali mládenci streľbou a práskaním bičov.

Na Silvestra platilo: Keď je na starý rok jasno, bude v stodole prázdno.

Nový rok

S prvým dňom nového roka sa spájali úkony súvisiace s mágiou. Ako sa ľudia správali v tento deň, takí mali byť po celý rok. Všetci sa preto mali ovládať a nehádať sa, deti mali poslúchať rodičov. Nemali sa vynášať smeti, lebo by sa z domu vynieslo bohatstvo. Na Nový rok sa nesmelo prať, vešať bielizeň ani šiť. Na návštevu nsmela prísť ako prvá žena. Všade očakávali chlapcov. Nsmela sa jesť hydina, aby šťastie neuletelo, ani zajačina, aby neodbehlo, niekde ani ryba, aby neodplávalo. Domáci, príbuzní a susedia sa poobede navštevovali, aby si priali zdravie, šťastie a Božie požehnanie.



Oslavy príchodu nového roka (internet)

Záver zimného novoročného obdobia sa končil deň Zjavenia Krista Pána mudrcom (6. január). Vtedy hviezda dovedla troch mudrcov od Východu – Melichara, Gašpara a Baltazára, k betlehemskej maštaľke, kde v jaslách ležal novonarodený Mesiáš. V kostoloch sa svätíla voda a veriaci si ňou kropili príbytok i stajne. K trojkráľovým sväteninám patrí aj soľ, krieda, cesnak a sviečka, ktoré sa počas roka používali na ochranu pred zlými silami a živelnými pohromami. Sviatok Troch kráľov bol posledným dňom obchôdzok a kolied viažucich sa k vianočno – novoročnému obdobiu. A najkrajšie sviatky roka sa skončili.



Traja králi (internet)

Zdroj: E. Horváthová: Rok vo zvykoch nášho ľudu
Z. Mintalová Zubercová: Tradície na Slovensku

MIKULÁŠ V NAŠEJ ŠKOLE

Krásne chvíle sme prežívali nielen na našej škole, keď k nám zavítala takáto radosť! Naši už tradične prekročili aj brány lesníckej a o to viac viac potešenia priniesli tam, kde chýba ten najvzácnejší dar, zdravie. Poprajme si spoločne, aby nielen takéto výnimočné dni, ale celé adventné obdobie sa nieslo v duchu radosti, pokoja. Zastavme sa na chvíľu, veď tá chvíľa je krásna!

Autor: Mgr. Júlia Šišková



ADVENT

SLOVO ADVENT POCHÁDZA Z LATINSKÉHO „ADVENTUS“ A ZNAMENÁ ZJAVENIE ALEBO PRÍCHOD. ADVENT MÁ DUCHOVNÝ VÝZNAM. PREDSTAVUJE OBDOBIE TRVAJÚCE ŠTYRI TÝŽDNE A VERIACI SI V TOMTO OBDOBÍ PRIPOMÍNajú PRÍCHOD KRISTA.

Začiatky adventu siahajú do 4. storočia. Rímsky pápež Gregor Veľký na prelome 6. a 7. storočia advent stanovil na štyri týždne. Tie symbolizovali 4000 rokov, na ktoré sa v tom čase odhadovala história ľudstva pred Kristom. V období platil zákaz usporadúvať hlučné zábavy a svadby.

Symbolom je adventný veniec so štyrmi sviečkami, ktoré symbolizujú štyri nedele pred Štedrým dňom. Postupne sa zapalujú každú nedeľu. A prečo práve veniec? Veniec je od nepamäti symbolom víťazstva a kráľovskej dôstojnosti. Aj Biblia hovorí o venci ako o prejave úcty, radosti a víťazstva. Adventný veniec vzdáva hold tomu, ktorý je očakávaný a ktorý zároveň prichádza ako víťaz, kráľ a osloboditeľ.

Advent sa začína prvou adventnou nedeľou - medzi 27. novembrom a 3. decembrom, končí sa

na Štedrý večer po západe slnka. V rímskokatolíckej cirkvi je tiež advent začiatkom cirkevného roka.

Nakoľko advent sa vyznačuje dvojakým očakávaním (narodenie a druhý príchod), je rozdelený na dve časti, kde hranicu tvorí 17. december. Prvá časť dáva dôraz na očakávanie druhého príchodu Krista a druhá časť je prípravou veriaticich na stretnutie s Kristom pri jasliach.

Pravoslávna cirkev aj gréckokatolícka cirkev má dodnes šesťtýždňové prípravné obdobie pred sviatkom Narodenia Pána. Toto obdobie sa tradične nazýva Filipovka, trvá od 15. novembra do 24. decembra a zachovalo si charakter pôstu. Zároveň Filipovka nepredstavuje začiatok cirkevného roka, ktorý sa na Východe začína 1. septembra.

Zdroj: www.eduworld.sk



Adventný veniec (internet)

VIANOČNÁ VÝZDOBA V NAŠEJ ŠKOLE



TAJOMNÝ OBYVATEĽ A SANITÁR HÔR: RYS OSTROVID

V HORÁCH SA STRETÁVAME SO ZVEROU, KTORÁ JE CELKOM BEŽNÁ A NIE JE NIČÍM VÝNIMOČNÝM JU ZAZRIEŤ PRI OBYČAJNEJ PRECHÁDZKE. ĎALEJ SÚ DRUHY, KTORÉ NESTRETÁVAME BEŽNE, NO VIEME O NICH VEĽMI VEĽA. TOU POSLEDNOU JE SKUPINA, KTORÁ ŽIJE TAJOMNÝM, SKRYTÝM ŽIVOTOM V SRDCI DIVOČINY.

Takmer ako prízrak



Pohyb po snehu je vďaka širokým labám hračka (internet)

Je takmer nemožné ho zazrieť pri prechádzke voľnou prírodou. Žije skryto, nevystavuje svoju eleganciu na obdiv. S výnimkou ruje ho nie je ani počuť. Možno sme už niekedy okolo neho prešli, no zostal nespozorovaný. Prezradia ho len pobytové znaky. Rys ostrovid (*lynx lynx*) je skutočne záhadný a tajomný obyvateľ našich hôr. Najväčšia mačkovitá šelma Európy nosí veľmi podobné črty, ako naša malá známa domáca mačka.

V MINULOSTI

**BOL NA NAŠOM
ÚZEMÍ TAKMER
VYHUBENÝ**

Charakteristickým znakom je krátky chvost, zakončený čiernou srst'ou, dlhé štetiny na ušiach, briadka a veľké, okrúhle laby. Samica môže vážiť do 21 kilogramov, samec až 30 kilogramov. V dospelosti dorastajú do dĺžky 80 až 130 centimetrov a v kohútiku dosahujú výšku 55 až 75 centimetrov. Sibírske rysy môžu dosahovať aj väčšie rozmery, najmä hmotnosť môže činiť u samca až do 40 kilogramov.

Zaujímavý lovec

V minulosti bol pytlákmi takmer vyhubený. Dnes činí populácia na Slovensku len okolo 300 jedincov a je zákonom chránený. Rozšírený je v celej Eurázií, od Škandinávie, cez Sardíniu, Karpaty, Balkán, Kaukaz až po ďalekú Sibír. Telom je dokonalé prispôsobený na extrémne drsné a nehostinné podmienky, často

v exponovanom teréne nad hornou hranicou lesa. Vďaka veľkým a okrúhlym labám je pohyb istý, tichý a nezabára sa do snehu. Ostré pazúry slúžia ako smrtiaci nástroj, z ktorých neunikne žiadna korisť. Rys je výborný lovec. Bez problémov strhne mladú srnu, kamzíča či dokonca mladého diviaka. Vyhladáva však najmä staré, choré alebo slabé jedince. Vďaka tomuto faktu ho niektorí zoológovia označujú za **VÝBORNÝ ŠPRINTÉR, NO ŽIADNY VYTRVALEC**. S prenasledovaním koristi končí aj po 100 metroch, pri rýchlom behu sa jeho telo môže prehriať. Jeho silnou stránkou je však trpezlivosť a striehnutie na korisť. Dokáže bez pohnutia, trpezlivo striehnuť na korisť aj niekoľko hodín. Pri love často využíva moment prekvapenia. Jeho lov je dokonalou koordináciou všetkých svalov v tele, každý jeho krok je dokonalo premyslený do posledného detailu.



Labúžnik, ktorý miluje spánok a relax (internet)

Rys je taktiež aj veľmi vynaliezavý. Mnohých lovcov prezradí ich pach. Rys využíva maskovanie svojho pachu a to tak, že sa napríklad vyváľa v hnojúcich žalúdočných zvyškoch umretého zvierat'a. Takto dokáže svoju potenciálnu korisť úplne oklamať, keďže pachu hnojúceho mäsa zväčša nevenuje žiadnu pozornosť. Musí byť však obozretný, aby neprilákal iných predátorov sám k sebe.



Ku koristi sa približuje nepozorovane (internet)

Konkurentom v našich lesoch je rysovi vlk dravý. Tento vzťah môžeme porovnať ako mačka a pes na jednom dvore. Navzájom sa nevyhľadávajú a snažia sa jeden druhému vyhýbať. V prípade že rys vstúpi na vlčie územie, vlky mu dajú hlasným vytím výstrahu, že sa má stiahnuť. V krajnom prípade, ak dôjde ku konfliktu, rys sa dokáže pred vlkom vyšplhať na strom, podobne ako mačka. Nebezpečenstvom je pre rysa najmä človek, ktorý pytličením v minulom storočí priviedol populáciu na pokraj vyhynutia. Rys si nevyhrabáva noru ani nevytvára nijaké príbytky. Akoukoľvek podobnou činnosťou by si zničil pazúry, ktoré sú pre neho životne dôležité a musia byť neustále ostré, pripravené na lov. Na spánok a odpočinok, ktorý mimoriadne obľubuje, vyhľadáva odľahlé lesné zátiašia, vyvýšené miesta, opustené brlohy, či rôzne iné prírodou vytvorené úkryty. V prírode je maximálne obozretný a jeho citlivý sluch zachytí akýkoľvek šuchot, či už nepriateľa, alebo koristi.

Spoločnosť nevyhľadáva



Vofné chvíle využíva na regeneráciu a oddych (internet)

Rys je samotárske zviera, nežije vo svorkách. Jeho teritórium môže byť veľké niekoľko desiatok kilometrov štvorcových. Teritória rysov sa neprekrývajú, prípadne len vo výnimočných prípadoch a minimálne. Výnimkou je obdobie ruje, ktoré nastáva v marci. Vtedy môžeme počuť v noci priam desivé volanie rysov na samice. Samec dvorí svojej partnerke niekoľko dní. Svoju náklonnosť prejavuje nežným správaním a obtieraním. Po úspešnom spárení a približne 75 dňoch gravidity sa matke narodí 2 až 3 chlpaté guľky, podobné mačiatkam. Matka ich vychováva celé detstvo. Od útleho veku spoznávajú čoraz širšie okolie svojho revíru. Preferujú zážitkové učenie a školu hrou. Podobne ako u našich domácich mačiek, aj mláďatám rysa mama rysica prinesie omráčeného hraboša či myš, aby si trénovali lov koristi. S mláďatami zostáva do najbližšej ruje, po nej sú odkázané sami na seba a zručnosti, ktoré ich matka naučila. Následne si už sami hľadajú svoje teritórium.

O MLÁĎATÁ JE
VŽDY PRÍKLADNE
POSTARANÉ

Nezabúdajme na ochranu

Ak budeme niekedy na návšteve v lese dostatočne opatrní a trpezliví, možno sa nám podarí zhliaďnuť obdivuhodnú šelmu karpatských lesov. Avšak v žiadnom prípade nesmieme zabúdať na jeho ochranu. V minulosti ho takmer človek vyhubil lovom. Dnes sa tak deje aj nadmernou ťažbou, výstavbou v horských oblastiach, ale i rozdeľovaním (fragmentáciou) krajiny. Je dôležité zachovávať nedotknutú prírodu. Takú do ktorej človek vstúpi len na krátku návštevu, ktorá je domovom rysa.



V každom dospelákovi drieme hravá duša (internet)

Autor: Mgr. Peter Gregorec

VIANOCE SKUTOČNÉHO MILOVNÍKA PRÍRODY

NA VIANOCE MÁ KAŽDÁ RODINA INÉ ZVYKY. HOCI JE JEDNÝM Z NAJVÄČÍCH SVIATKOV BOŽIE NARODENIE, AZDA NAJVIAC ZAUJÍMAVÝ BÝVA ŠTEDRÝ DEŇ. PRÍPRAVY SÚ OD SAMÉHO RÁNA V PLNOM PRÚDE, ABY BOLO VŠETKO PERFEKTNÉ. STROMČEK, VÝZDOBA, SVIETNIK... NO NIEKTORÍ MAJÚ ZVYKY ÚPLNE INÉ.



Obklopený prírodou

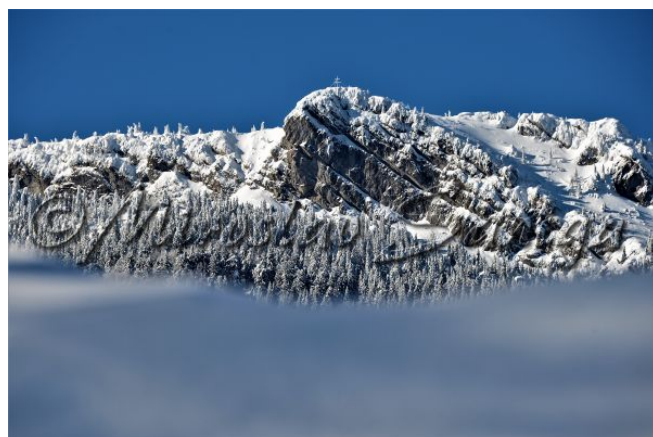
Vianoce sú sviatkami radosti a stretnutia s blízkymi. Takmer samozrejmosťou je štedrá večera s rodinou a priateľmi pri jednom stole, príjemná spoločnosť počas celého dňa a štedrého večera, rôzne zvyky a podobne. Teraz si predstavme inú vec. Vianoce mimo domova, v lese, v náručí prírody. Miesto štedrej večere s množstvom ľudí tichá prechádzka po lese a pozorovanie zveri. Miesto vyhriateho domova chlad, mráz a sneh. Miesto veselého smiechu úplné ticho, spev vetra a vtákov. Nepochybne znie táto predstava viac ako kúzelné. Takto vyzerá štedrý deň inžiniera, docenta Miroslava Sanigu z Liptovských Revúc. Celý svoj život zasvätil poznávaniu a ochrane prírody. V prírode trávi väčšinu svojho času. Zver neloví zbraňou, ale fotoaparátom. Svedčí o tom rozsiahla zbierka fotografií zveri a prírody, na ktorej sú zachytené dychberúce okamihy z pobytu v prírode. Až sa nám môže zdať, že fotografia nie je len kus papiera, ale okno, ktorým sa pozeráme do najtajnejších zákutí hôr. O jeho láske k prírode svedčia desiatky vydaných publikácií a vedeckých prác. Veľký dôraz kladie na popularizačno – náučnú literatúru, ale aj tú duchovnú. Jeho láska k prírode začala kvitnúť v ranom detstve, počas mrazivej liptovskej zimy. Počas hokejového zápasu s kamarátmi mu očaroval malý vtáčik s karmínovými krídlami, ktorý liezol po neďalekej stene humna. Zážitok to bol taký silný a hlboký, že dodnes prechováva k tomuto vtáčíemu druhu –

Murárikovi červenokrídlemu, hlboký vzťah. Okrem vedeckej činnosti a písaniu kníh sa venuje aj perokresbe a edukácií. Pri svojom dome má zriadenú vtáčiu záhradku s viac ako stovkou vtáčích búdok.



Perokresba murárika červenokrídleho (Saniga)

Zima ani mrazivý vietor ho nikdy neodradia. Počas Vianoc príroda odpočíva, sputaná v okovách ľadu neúprosnej vládkyne, zimy. Horské bystriny sú takmer zamrznuté, ich voda sa prediera len cícorkom. Zdá sa, že život v nej načisto ustal, len ticho, ktoré umocňuje snehová prikrývka. Medzi stromami sa pohráva meluzína, ktorá skladá svoju pieseň. Výzdobou sú ľadové cencúle.



Domov docenta Sanigu pod Čiernym kameňom (M. Saniga)

Za najkrajší vianočný stromček považuje ten, ktorý je vyzdobený ľadovými cencúľmi, snehovými vločkami, zamrznutými pavučinami a obyvateľmi lesa.

Autor: Mgr. Peter Gregorec

SYMBOL ŠŤASTIA A VIANOC: IMELO BIELE

KTO BY NEPOZNAL BOZK POD IMELOM? NO POZNALI STE AJ LIEČIVÉ ÚČINKY? VÝNIMOČNÁ RASTLINKA V SEBE UKRÝVA VIAC, AKO SI VIEME PREDSTAVIŤ. VIEME ŇOU LIEČIŤ KARDIOVASKULÁRNE PROBLÉMY, DOKONCA AJ VYSOKÝ KRVNÝ TLAK.

V každej domácnosti

V minulosti, no i dnes bolo neodmysliteľnou súčasťou Vianoc imelo biele (*Viscum album*). Ľudia mu odpradávná pripisovali magickú moc. V domácnostiach bolo zavesené ako symbol šťastia. Stará kresťanská povera hovorí, že imelo bolo v dávnej minulosti stromom, z ktorého Jozef vyrezal kolísku. Neskôr ale z neho Rimania vyrezali kríž, na ktorý ukrižovali Krista. Imelo sa samou hanbou stiahlo a ako sú kresťania živí z Kristovho tela, žije aj imelo z darov iných.



Biele bobuľky sú dodnes symbolom Vianoc (internet)

Liečivý zázrak

Imelo je vždyzelená rastlina, parazitujúca na konároch iných stromov. Vyskytuje sa v Európe a Ázii na listnatých aj ihličnatých stromoch. Neprichytáva sa na ne koreňmi, ale vytvára špeciálne orgány nazývané haustóriá. Pomocou nich vniká do vnútra stromov a napája sa na cievy, čím odoberá živiny a vodu. Hostiteľské stromy však nepoškodzuje. Imelo biele je nazvané podľa plodu, ktorým je biela, veľmi lepkavá bobuľka. Vďaka tomu sa semeno ľahšie zachytáva na vetve hostiteľského stromu. Spravidla rastie vysoko v korunách stromov a nie je ľahké sa k nemu dostať. Obľúbenou potravou je najmä pre vtáky,

avšak má veľký význam aj pre ľudí. Listy sú podlhovastého, vajcovitého tvaru, žltozelenej farby, v zime neopadávajú. Okrem povier, ktoré sa s ním spájajú, má významný liečivý účinok na kardiovaskulárne ochorenia. Zbierajú sa hlavne listy v období od októbra do decembra, prípadne na jar, v apríli. Krátko po zbere musia byť listy spracované, nadrobno posekané a usušené.



Na stromoch vytvára 30 – 40 centimetrové kríky (internet)

Liečivé účinky poznali už naši predkovia. Kelti ho považovali za magickú rastlinu, ktorá bola schopná odohnať zlých duchov a používali ho pri rituálnych obradoch, či vyhánaní démonov. Briti ho považovali za symbol šťastia a nesmeli chýbať takmer v žiadnej domácnosti. Dodnes má svoje neodmysliteľné čaro vianočný bozk pod imelom. Čaj z imela pôsobí močopudne, pozitívne ovplyvňuje prácu srdca, ciev, reguluje správny krvný tlak a taktiež slúži ako prevencia proti artérioskleróze. Ženám pomáha pri klimakteriu. Pozitívny vplyv má aj na psychické zdravie zmierňovaním úzkostných stavov. Celkovo pôsobí pozitívne na celý imunitný systém. Niektorí vedci dokonca tvrdia, že napomáha liečbe rakoviny a spomaľuje rast nádorov.

Autor: Mgr. Peter Gregorec

ČO PIEKLI NAŠI PRASTARÍ RODIČIA?

VIANOCE BEZ VOŇAVÉHO PEČIVA BY VARI ANI NEBOLI VIANOCAMI. V MINULOSTI BOLO TROCHU INÉ A PLNILO AJ RÔZNE FUNKCIE. VÝNIMOČNÉ BOLO AJ TÝM, ŽE SA CHYSTALO VÝHRADNE LEN NA VIANOCE. PONÚKAME VÁM NIEKOLKO VIAC AKO STOROČNÝCH RECEPTOV NAŠICH STARÝCH RODIČOV ZO SLOVENSKEHO ARCHÍVU.

Vianoce sú tradične spájané so sladkými vôňami vianočného pečiva. Nič nie je krajšie, ako domov prevoňaný medovníčkami. Aj v minulosti naši predkovia pripravovali na sviatky rôzne pochúťky, boli však trochu iné, jednoduchšie. No mali rovnaké čaro.



Prestretý štedrovečerný stôl má neopakovateľné čaro (internet)

Toto pečivo plnilo rôzne funkcie. Množstvo pripraveného pečiva malo zabezpečiť hojnosť všetkého počas celého nasledujúceho roka. Rovnako slúžilo nielen ako zákusok, ale aj ako hlavné jedlo. Dôležitou funkciou bola dekorácia, či už na stole, alebo na vianočnom stromčeku. Zvykli sa ním odmeňovať aj koledníci, ktorí roznášali po domácnostiach radostnú zvesť. Koláčiky sa piekli takmer v každej domácnosti, no čo je výnimočné, pripravovali ich aj žiaci v školách. Vianočné pečenie boli dokonca aj v školských osnovách. Pripravovali sa linecké kolieska, medvedie labky, snehové pusinky, orechové rožteky a rôzne iné. V roku 1930 sa prvý raz spomínajú perničky. Recepty sú výnimočné aj tým, že sú pripravené bez prášku do pečiva, čo bolo hotové umenie.

My vám ponúkame 4 zaujímavé recepty, ktoré nesmeli chýbať pri Vianočnom pečení. Nie sú náročné na prípravu a hotové pečivo nás preniesie do krásnej, dávnej minulosti. Je to cesta, ako si užiť skromnosť a možno pravú podstatu Vianoc.

Biskupský chlebíček



V mnohých domácnostiach sa tradícia pečenia biskupského chlebíčka zachovala s menšími obmenami dodnes. Ak chceme upiecť biskupský chlebíček tak, ako ho piekli v minulosti, budeme potrebovať nasledovné: 280 g cukru, 6 žĺtkov a vanilkovú arómu, ktoré starostlivo polhodinu miešame. K zmesi po lyžičkách postupne pridávame 280 g múky. Zo zvyšných 6 bielkov pripravíme pevný sneh, ktorý taktiež pridáme. Na záver pridáme 100 g mandlí, 100 g hrozienok a 100 g kandizovaného citróna. Pečieme v dobre vymastenej forme, ktorú vysypeme múkou. Pečieme 35 – 45 minút podľa veľkosti a tvaru formy.

Vianočka



Dnes si vieme vianočku kúpiť v každom obchode, no v minulosti tomu bolo inak. Vianočka bola považovaná za sviatočné pečivo. Podľa starého receptu je vianočka mäkká, nadýchaná,

s príjemnou maslovou vôňou a chuťou. Na prípravu cesta potrebujeme 150 g masla, 4 žĺtka, 150 g práškového cukru, 1 lyžičku soli, 30 g droždia a 1 kg múky. Aby bola vianočka jemná a nadýchaná, pridáme približne 500 ml mlieka. Cesto dôkladne vymiesime a necháme vykysnúť. Po vykysnutí ho rozdelíme na 3 rovnaké časti, z ktorých na doske vyváľame valčeky. Tie následne medzi sebou zapletieme a získame tak tradičný tvar vianočky. Uloženú na plechu necháme chvíľu podkysnúť, potrieme rozšľahaným vajítkom a pečieme 35 – 45 minút.

Vanilkové rožky



Vanilkové rožky ako ich poznáme dnes vyzerali v minulosti úplne ináč. Do cesta sa nepridávalo vajíčko a pred pečením sa potierali rozšľahaným vajítkom. Dnes sa hotové upečené rožky obalujú v práškovom cukre celé, v minulosti sa len zľahka posypali. Upečené rožky sú jemné, krehké s nádhernou vanilkovou arómou. Recept je nasledovný: Zo 100 g masla, 60 g vanilkového cukru, 60 g nasekaných mandlí a 140 g múky vymiesime cesto. To vytvarujeme do tvaru polmesiakov (rožkov), potrieme rozšľahaným vajítkom a pečieme na nižšej teplote približne 6 – 8 minút. Upečené rožky posypeme práškovým cukrom.

Medové pusinky



Malé guľôčky z cesta, ktoré sa podobá na naše známe medovníčky. Na vrchu bývali ozdobené mandľou alebo vlašským orieškom, ktoré dodali výslednú chuť. Cesto je dobre tvárne, výsledné koláčiky sú sladké a majú výraznú chuť medu a masla. Recept je jednoduchý, zmiešame 250 g múky, 125 g medu, 75 g cukru, 70 g masla, citrónovú kôru a mleté klinčeky. Následne si zmiešame štipku sódy bikarbóny s vajítkom a pridáme do cesta. Z vymiešaného cesta si vyformujeme malé guľky, do stredu položíme mandľu alebo oriešok. Pečieme 10 – 12 minút.

Bonus: Výborné medovníčky



Hoci sme v článku spomínali recepty našich starých rodičov, nedá nám nespomenúť aj jeden novší recept na tradičné, výborné medovníčky, bez ktorých by Vianoce neboli Vianocami. Budeme potrebovať: 500 g hladkej múky, 250 g práškového cukru, 50 g masla, 1 lyžička sódy bikarbóny, 1 lyžička perníkového korenia, 2 vajíčka, 2 lyžice medu, 3 lyžice vody.

Z prísad vypracujeme cesto a necháme ho odležať niekoľko hodín (nemusíme). Cesto rozvalkáme na 5 mm hrubý plát a vykrajujeme medovníčky. Uložíme ich na plech vystlatý papierom na pečenie a pečieme na 180°C. Keď zružovejú, vyberieme ich a hneď potrieme rozšľahaným vajítkom

Autor: Mgr. Annamária Balázsová

VIANOČNÁ PRECHÁDZKA: HVIEZDOSLAVOVA HÁJOVNĀ

POZNÁTE TO. POKOJNĀ NEDEĽA, NAPĽANOVANĀ PRÁCA JE HOTOVĀ A OBED ZJEDENÝ. VONKU KRÁSNE SVIETI SLNKO, MRAZÍK JEMNE ŠTÍPE A SNEHOVĀ PERINA VOLĀ NA ROMANTICKÚ POOBEDNÚ PRECHÁDZKU.

V lone oravských vrchov

Pre milovníkov prechádzok, ktorí však v zime nevyhľadávajú celodenné túry padne vhod prechádzka k priam rozprávkovej Hviezdoslavovej hájovni. Notoricky známa v letnom období typickou muškátovou výzdobou a upraveným dvorom. Čaro má aj v zime pod snehovou prikrývkou. Drevená hájovňa v zime pôsobí teplo a útulne, obklopená nádhernými oravskými vrchmi, ktorým dominuje Kráľovná Beskyd – Babia hora. Neopakovateľné výhľady sa nám naskytnú na celú panorámu Tatier, ktoré máme ako na dlani.



Namiesto typických muškátov snehová prikrývka (internet)

Hájovňu, ktorú máme možnosť navštíviť dnes, bola postavená na mieste pôvodnej vyhorenej hájovne, ktorú v minulosti navštevoval jeden z najznámejších slovenských básnikov a spisovateľov, Pavol Országh Hviezdoslav. Budova patrí pod správu múzea P. O. Hviezdoslava, ktoré tu zriadilo unikátnu dobovú expozíciu. Hájovňa je slovenským unikátom a jediným múzeom na Slovensku, ktoré je venované jednému konkrétnemu dielu – Hájnिकovej žene. Návštevník má možnosť vidieť Hviezdoslavove rukopisy, dobovú izbu hájnickej rodiny, odevy a rôzne iné dobové predmety. Lákadlom je Hviezdoslavova pracovňa a pracovný stôl. Hviezdoslav sa chodieval svojho času na Slanú vodu liečiť. Dýchal tu liečivý horský

vzduch a kloktal liečivú vodu z prameňa Slanej vody. K hájovni chodieval na prechádzky. Čas využíval na premýšľanie, pri hájovni sa zastavil a tvoril, myšlienky si starostlivo zapisoval. Súčasťou areálu je aj dom Mila Urbana.

Jednoduchý prístup

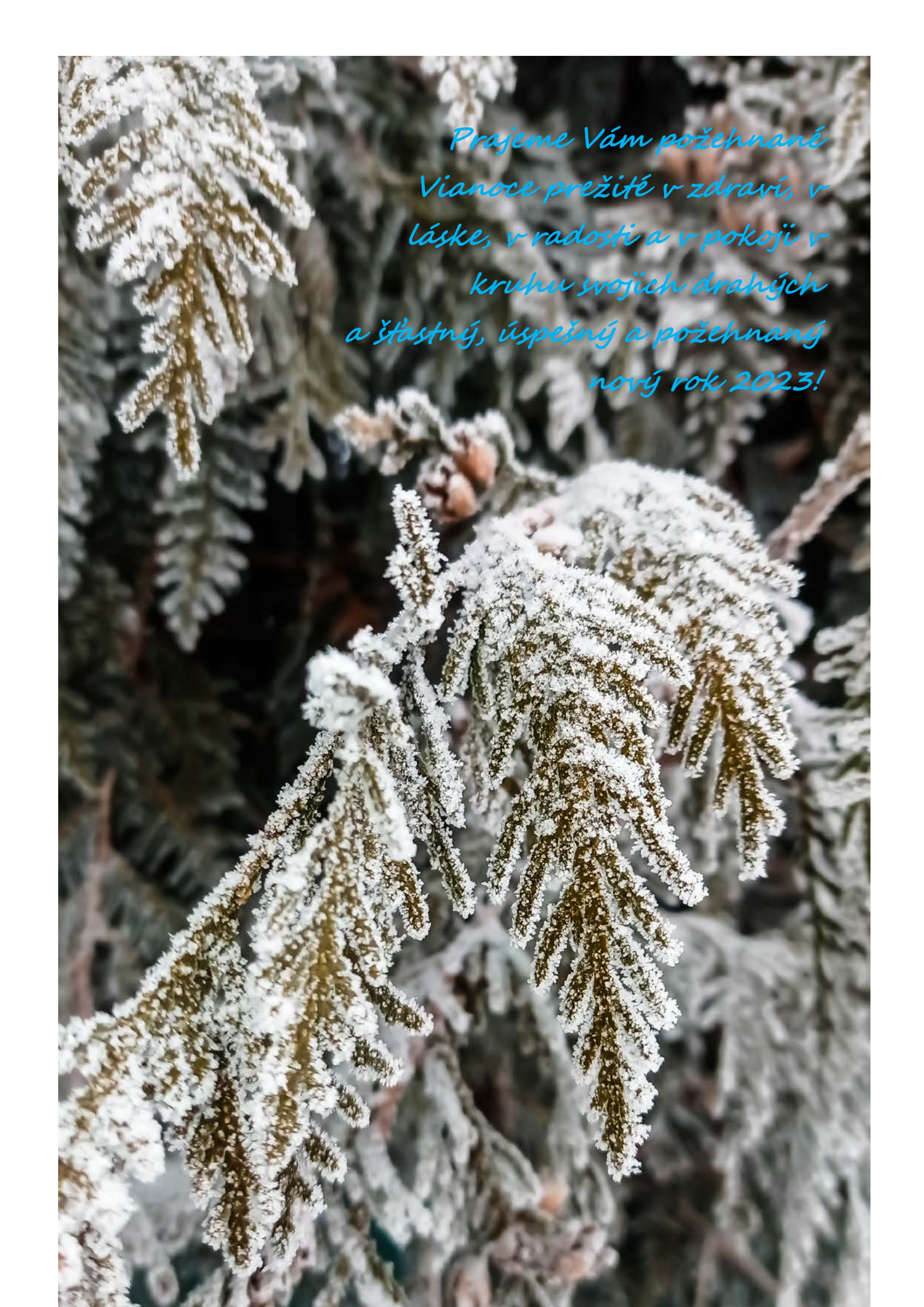
Prechádzku začneme v Slanej vode, kde nie je problém zaparkovať auto, bezplatne. Potom sa už len cez most vydáme peknou asfaltovou cestičkou hore k hájovni. Celá prechádzka pokojným tempom zaberie menej ako hodinu, športovcom podstatne menej. Trasa vedie malebným lesíkom a lúkami, z ktorých sa nám naskytujú neopakovateľné výhľady na okolitú prírodu. Táto cesta nás dovedie priamo k Hviezdoslavovej hájovni. Komu by sa však takáto prechádzka zdala málo, poľahky môže ďalej pokračovať na najvyšší vrch Beskyd – Babiu horu. Netreba však podceňovať okolnosti a dané ročné obdobie. V takom prípade je nutné vyraziť skoro ráno a nezabúdať na kvalitné oblečenie, ktoré odoláva chladnému počasiu. Taktiež netreba zabúdať, že večer sa stmieva veľmi skoro, takže čelovka v batohu pre prípad núdze je nutná.



Pohľad na Urbanov dom (internet)

Pre návštevníkov je vnútorná expozícia hájovne sprístupnená od 1. mája až do 15. októbra. Otváracie hodiny sú zverejnené na internete.

Autor: Mgr. Peter Gregorec

A close-up photograph of evergreen tree branches heavily laden with snow. The snow is bright white and clings to the dark green needles. A single pine cone is visible in the center, partially covered in snow. The background is a soft-focus blur of more snow-covered branches.

*Prajeme Vám požehnané
Vianoce prežité v zdraví, v
láske, v radosťi a v pokoji v
kruhu svojich drahých
a šťastný, úspešný a požehnaný
nový rok 2023!*